

Talousvaliokunnan mietintö 16/1996 vp

Hallituksen esitys laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta

Eduskunta on lähettänyt 6 päivänä syyskuuta 1996 talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 102/1996 vp laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta.

Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä eduskunnan määräyksen perusteella lausuntonsa. Lausunto on tämän mietinnön liitteenä (PeVL 27/1996 vp).

Esityksen johdosta talousvaliokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Marjut Jokela oikeusministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Ilkka Harju valtiovarainministeriöstä, lakimies Janne Lauha Arvo-osuusyhdistyksestä ja apulaisjohtaja Kimmo Koskinen Suomen Osakekeskusrekisteri Osuuskunnasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä siitä, miten osingot, lyhennykset ja korot maksetaan sijoittajille arvo-osuusjärjestelmässä. Esityksellä selkiytetään vastuunjakoa liikkeeseenlaskijan ja arvo-osuusrekisterin pitäjän kesken.

Ehdotetut säännökset mahdollistavat sen, että muutkin kuin valtio voivat laskea liikkeeseen joukkovelkakirjalainan arvo-osuuksina.

Talousvaliokunnan mietinnössä 21/1995 vp (HE 98/1995 vp) todetaan, että arvo-osuustileistä annetun lain maksusuojaa koskevia säännöksiä tulee täsmentää, jotta muu kuin valtion liikkeeseen laskema vieraan pääoman ehtoinen arvopaperi voidaan turvallisesti liittää arvo-osuusjärjestelmään.

Lakiehdotuksen mukaan liikkeeseenlaskijan suoritus katsotaan päteväksi, jos se on maksettu eräpäivänä tai yhtiöjärjestyksen mukaan määrättyä täsmäytyspäivänä sille, jolla arvo-osuustilille tehtyjen kirjausten mukaan on oikeus ottaa suoritus vastaan. Vilpittömässä mielessä toimi-

nut liikkeeseenlaskija saa maksusuojaa, vaikka myöhemmin osoittautuisi, että maksun on saanut väärä henkilö.

Jos maksun toimittaminen on annettu arvo-osuusrekisterin pitäjän tehtäväksi, tähän sovelletaan, mitä liikkeeseenlaskijasta säädetään. Arvo-osuuden liikkeeseenlaskijaa vastaan ei voida esittää vaatimuksia, jos tämä oli ajoissa suorittanut maksun arvo-osuusrekisterin pitäjälle.

Sijoittajan suojaksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan arvo-osuusrekisterin pitäjälle säädetään ankara vahingonkorvausvastuu maksujen toimittamisesta arvo-osuustileille tehtyjen kirjausten mukaisesti.

Ehdotettuja säännöksiä sovelletaan silloinkin, kun sopimus maksujen toimittamisesta arvo-osuusrekisterin pitäjän ja liikkeeseenlaskijan kesken on tehty ennen lain voimaantuloa. Maksuja toimittavan arvo-osuusrekisterin pitäjän lakisääteinen korvausvastuu olisi lain voimaan tultua ankarampi kuin se oli sopimusta tehtäessä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lainsäädännön taannehtivuudella ei sellaisenaan olisi välittömiä taloudellisia vaikutuksia rekisterinpitäjälle, vaan kysymys on rekisterinpitäjän abstraktisen korvausriskin lisääntymisestä. Valiokunta pitää tällaista vastuun taannehtivaa ankaroitumista tässä tapauksessa omaisuuden suojan kannalta asialliselta merkitykseltään vähäisenä ja järjestelynä kaiken kaikkiaan kohtuullisena. Uuden sääntelyn taannehtivuus ei siten vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Talousvaliokunnalla ei ole huomautettavaa lakiehdotuksen johdosta. Valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Tuulikki Hämmäläinen /sd, varapuheenjohtaja Seppo Kääriäinen /kesk, jäsenet Matti Aura /kok, Arto Bryggare /sd, Martti Korhonen /vas, Pekka Kuosmanen

/kok, Leena Luhtanen /sd, Erkki J. Partanen /sd, Kirsi Piha /kok, Vuokko Rehn /kesk, Ola Rosendahl /r, Sakari Smeds /skl, ja Janne Viitamies /sd sekä varajäsen Matti Ryhänen /kesk.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA**Lausunto 27/1996 vp****Hallituksen esitys 102/1996 vp***Liite**Talousvaliokunnalle*

Eduskunta on lähettäessään 6 päivänä syyskuuta 1996 hallituksen esityksen 102/1996 vp laiksi arvo-osuustileistä annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa talousvaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöjohtaja Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, lakimies Janne Lauha arvo-osuusyhtiötyksestä, professori Mikael Hidén ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi arvo-osuustileistä annetun lain säännöksiä siitä, miten osingot, lyhennykset ja muut arvo-osuuteen perustuvat suoritukset maksetaan sijoittajille. Joukkovelkakirjojen maksut suoritettaisiin arvo-osuusrekisterin välityksellä. Maksuja välittäessään arvo-osuusrekisterin pitäjällä olisi ankara vahingonkorvausvastuu. Samaa menettelyä voitaisiin noudattaa myös silloin, kun kysymyksessä ovat oman pääoman ehtoiset arvo-osuudet.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Esityksen säätämisperusteluissa kiinnitetään huomiota siihen, että maksuja toimittavan arvo-osuusrekisterin pitäjän lakisääteinen korvausvastuu olisi lain voimaan tultua ankarampi kuin se oli tehtäessä liikkeeseenlaskijan ja rekisterinpitäjän välistä sopimusta. Lain taannehtivaa vaikutusta ei pidetä esityksessä niin voimakkaana puuttumisena omaisuuden suojaan, että lakiehdotus olisi sen vuoksi käsiteltävä perustuslainsäätämisperusteluissa. Esityksessä kuitenkin mainitaan, että asiasta lienee tulkinnanva-

raisuutensa vuoksi suotavaa pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan kannanotot

Lakiehdotuksen valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellinen kohta koskee ehdotetun järjestyksen suhdetta omaisuuden suojaan. Omaisuuden suojatarkastelu kohdistuu arvo-osuusrekisterin pitäjän asemaan, koska rekisterinpitäjän vastuu maksujen toimittamisesta muodostuisi lain voimaantulosta lähtien tähänastista ankarammaksi. Ehdotus kytkeytyy tilanteeseen, jossa arvo-osuusrekisterin pitäjät ja liikkeeseenlaskijat tai näiden edustajat ovat tehneet yleensä toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia muun muassa eri osapuolten tehtävistä ja vastuusta. Rekisterinpitäjän lakiin perustuva vastuu tulisi ankarammaksi myös ennen lain voimaantuloa tehdyissä liikkeeseenlaskijan ja rekisterinpitäjän välisissä sopimuksissa.

Vakiintuneen lainsäädäntökäytännön mukainen lähtökohta on, että voimassa oleviin sopimussuhteisiin ei voida puuttua tavallisella lailla toisen sopimuspuolen vahingoksi. Lähtökohtaan on kuitenkin tehty eräitä merkittäviä poikkeuksia (ks. esim. PeVL 20 ja 23/1992 vp sekä 28/1994 vp).

Käsiteltävänä olevassa tapauksessa lainsäädännön taannehtivuudella ei sellaisenaan olisi välittömiä taloudellisia vaikutuksia rekisterinpitäjälle, vaan kysymys on rekisterinpitäjän abstraktisen korvausriskin lisääntymisestä. Rekisterinpitäjä vastaa jo nykyisinkin arvo-osuuksien kirjauksesta ja niistä annettujen tietojen oikeellisuudesta ankaran vastuun periaatteen mukaisesti. Ehdotettu lisävastuu koskisi maksatusvirheitä ja toteutuisi, jos rekisterinpitäjä on maksanut suorituksen jollekin muulle kuin sille, jolla arvo-osuustilin kirjausten mukaan oli oikeus ottaa se vastaan. Tämä arvo-osuusjärjestelmän toimivuuden ja luotettavuuden kannalta tarpeellinen ja selventävä lisävastuu kanavoidaan ehdotuk-

sen mukaan rekisterinpitäjälle, jolla eri osapuolisten on parhaat mahdollisuudet huolehtia järjestelmän toiminnan luotettavuudesta ja jonka oman toiminnan tulee täyttää korkeat huolellisuuden vaatimukset. Valiokunta pitää tällaista vastuun taannehtivaa ankaroitumista tässä tapauksessa omaisuuden suojan kannalta asialliselta merkitykseltään vähäisenä ja järjestelynä kaiken kaikkiaan kohtuullisena. Uuden sääntelyn

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok, varapuheenjohtaja Johannes Koskinen /sd sekä jäsenet Esko Helle /vas (osittain), Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /kesk, Marjut Kaa-

taannehtivuus ei siten vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

rilahti /kok, Heikki Koskinen /kok, Risto Kuisma /sd, Osmo Kurola /kok, Johannes Leppänen /kesk, Paavo Nikula /vihr, Riitta Prusti /sd ja Maija-Liisa Veteläinen /kesk.